

Nr 213.

Av herr **Herlitz m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.

Såsom bekant har tryckfrihetsförordningen av ålder innefattat en mångfald av detaljerade bestämmelser. Mot bakgrunden av vad som eljest allmänligen ansetts böra regleras genom grundlag har detta förhållande framstått som högst anmärkningsvärt. Visserligen lärer väl ingen vilja bestrida, att tryckfrihetsrättens grunddrag böra bestämmas i grundlag; detta är för svensk uppfattning självklart, fastän i främmande länder få, om ens några, exempel kunna framdragas på liknande anordningar. Men vad man måste finna olämpligt är, att alla enskildheter i tryckfrihetsrätten äga den orubblighet, som enligt gällande regler om grundlagstiftning följer med grundlagsformen. Olägenheterna hava skärpts i den mån tryckfrihetsrätten, liksom andra rättsområden, med tiden fått en alltmera detaljerad reglering. Just vid denna riksdag hava olägenheterna visat sig särskilt kännbara. Å ena sidan har man funnit sig av tidsförhållandena tvingad till en lagstiftning, vars förenlighet med TF varit starkt ifrågasatt (k. f. 1 mars 1940 rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.) Å andra sidan måste genomförandet av vissa ändringar i TF anstå till i början av 1941, ehuru de framstå som synnerligen angelägna (kungl. prop. nr 268 och 269).

På vissa områden hava emellertid de uppenbara olägenheterna av det hävdvunna systemet föranlett, att ämnen, som förut reglerats i TF, utbrutits för att i stället behandlas i särskilda lagar. Jag åsyftar särskilt lagarna den 9 april 1937 med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål och den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, genom vilkas tillkomst en orimlig ansvällning av TF:s omfång på vissa punkter förebyggts.

Det är under dessa förhållanden påfallande, att då Kungl. Maj:t nu i prop. nr 270 framlagt förslag om en i och för sig synnerligen önskvärd revision av TF:s ansvarighetsregler, nu nämnda utväg icke kommit under övervägande. Fastmera föreslås, utom vissa tillägg till och ändringar i §§ 2—5, att den hittillsvarande 1 §, med dess 13 moment, skall ersättas av en ny 1 §, innefattande — i 25 delvis ganska omfångsrika moment — en uttömmande reglering av alla de ämnen som förut — delvis i ytterst knapphändig form — reglerats i paragrafen. Ensamt denna § upptager i riksdagstrycket ett utrymme av 6 sidor.

Man frågar sig, huru det skall bliva möjligt för riksdagen att underkasta en i huvudsak helt ny lagtext av sådan omfattning den särskilt ingående

granskning, som måste anses påkallad vid grundlagsstiftning. Det bör framhållas, att förslaget i ganska avsevärd mån skiljer sig från det till grund för detsamma liggande kommittéförslaget och att någon lagrådsgranskning givetvis ej ägt rum. Tiden är ytterst knapp. Ehuru kommittébetänkandet i ämnet avgavs redan den 6 november 1939, fann sig nämligen Kungl. Maj:t först den 21 maj kunna avlämna propositionen till riksdagen.

Det är emellertid icke enbart — eller ens huvudsakligen — av dessa praktiska skäl, som vi vilja ifrågasätta riktigheten av att nu antaga Kungl. Maj:ts förslag i oförändrad form. Av avgörande betydelse är däremot, att en mycket stor del av de bestämmelser, som lagförslaget innefattar, påtagligen är av beskaffenhet att kunna och böra regleras genom allmän lag. Huru en sådan utbrytning bör anordnas, tarvar givetvis närmare övervägande. Naturligt synes å ena sidan, att TF alltjämt må upptaga bestämmelser i de ämnen som regleras i mom. 1:o—4:o, i första stycket av mom. 5:o och i mom. 6:o ävensom grundläggande regler om ansvarets fördelning: för periodiska skrifter mellan utgivare, ägare, boktryckare och utspiridare samt för icke-periodiska skrifter mellan författare, förläggare, boktryckare och utspiridare. Lika klart synes det å andra sidan vara, att man utan kränkning av de viktiga intressen, som grundlagsskyddet skall tjäna, kan ur grundlagen utesluta bestämmelserna om boktryckares anmälningsskyldighet (mom. 5:o), vissa detaljbestämmelser om förhållandet mellan utgivare, ägare och utgivarens ställföreträdare (mom. 8:o, 9:o), om skydd för periodisk skrifts titel (mom. 10:o), varjehanda straffbestämmelser (t. ex. i mom. 11:o), en del av bestämmelserna om utom riket tryckta skrifter (se mom. 14:o, 19:o, 21:o), vissa bestämmelser om namns angivande å olika slags skrifter (mom. 13:o, 15:o) och bestämmelser om leveransplikt (mom. 25:o).

Innehållet i den särskilda lag, som sålunda bör ansluta sig till TF § 1, behöver givetvis icke nu underkastas någon närmare granskning från riksdagens sida, än mindre göras till föremål för beslut.

Under återopande av vad nu anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen, under uttalande att vissa av de i propositionen nr 270 berörda ämnena böra regleras genom allmän lag, ville i anledning av propositionen antaga förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m., innefattande allenast sådana bestämmelser som efter närmare utredning finnas böra meddelas i grundlag.

Stockholm den 25 maj 1940.

Nils Herlitz.

Georg Andrén.

Ivar Öman.

Knut Petersson.